

Siyâset ve Kirlilik

Durmuş Hocaođlu

Türkiye Günlüğü, ISSN 1300-2767., Sayı: 65., Bahar 2001-02, Ankara., s.20-27 (8 sayfa)

Durmuş Hocaođlu., *Türkiye Günlüğü* Makale Sıra No: 16

Bibliyografya Künyesi:

- Hocaođlu, Durmuş., “Siyâset ve Kirlilik”., *Türkiye Günlüğü*, ISSN 1300-2767., Sayı: 65., Bahar 2001-02, Ankara., s.20-27 (8 sayfa)., *Türkiye Günlüğü* Dosya Başlığı: “Ekonomik Kriz, Siyasî İflâs ve “Küresel” Yalanlar”

İstatistikî Bilgiler:

Sayfa: 8; Kelime: 3.940; Karakter: Boşluksuz: 25.600; Boşluklu: 29.580

türkiye günlüğü

Matbû metni tarayarak dönüştüren ve düzenleyen: Yusuf Yetim

Redaksiyon: Durmuş Hocaođlu

Siyâset ve Kirlilik

Giriş

Siyâset husûsunda herşeyden evvel şu iki husûsun üzerinde durulmak gerektiğini belirtmeliyiz:

Birincisi, her türlü siyâsetin kirli olduğu ve hattâ olmaya mahkûm bulunduğuudur: Her türlü siyâset kirlidir. Siyâset'in dilemması budur: **Bir yandan kaçınılmaz bir sûrette zarûrî** ve diğer yandan da **aynı kaçınılmazlıkla kirli** bir beşerî var-oluş alanı olmak. Siyâset hem bi'z-zarûre var-olmak mevkiindedir ve hem de bi'z-zarûre kirli olmak; az veya çok, ama mutlaka ve behemehâl, bir nebzecek de olsa kirli. Siyâset'in mutlak mânâda temizi olmaz ve olamaz; "temiz siyâset" terimi dahi, ancak kiri azaltılmış, tolere edilebilir bir hudûda çekilmiş bir kirli siyâsetten başkası değildir.

İkincisi de, siyâsetin kirli olduğunu farketmek ya da etmemek arasındaki farkı fark etmektir. Siyâset'in, evvelen, sâdece muayyen bir tarihî dönemde ve muayyen bir cemiyette değil, her dönemde ve her cemiyette kirli olduğunu ve olacağını idrâk etmek ve buna bağlı olarak da kirliliğini farketmek ve sâniyen, bundan sonraki safhada ise, bu kirliliğin temizlenebilir — ya da daha sahîh bir ifâdeyle kaabili tahammül bir kirlilik hudûduna indirilebilir — olduğunu anlamak bir *toplumsal uyanışın*; hâdchu, bu temizlik ameliyesinin de en iyi ve en sıhhatli bir şekilde ancak toplumsal irâde ile yapılabiliğini kavramak, ise, bir *toplumsal aydınlanmanın*, *toplumsal bulûğun başlaması* demektir. Ve nihâi safhada da, toplumsal irâdenin kuvve hâlinen fiil hâline inkılab ederek temiz siyâseti tahakkuk ettirecek istikaamette netîce istihrac etmesi ise toplumsal aydınlanmanın gelişmesi, **toplumsal bulûğun gerçekleşmesi** demektir.

* * *

İmdi; Siyâset bütün tarih boyunca ve her ülkede olduğu gibi Türkiye'de de kirli; bir bakıma buraya kadar umûmî prensipler zâviyesinden bu keyfiyeti normal addedebiliriz; fakat Türkiye'de sâdece kirli değil, çok kirli ve durmadan kiri artıyor, başka ve biraz daha ağır bir ifâdeyle; Türki-

ye, Siyaset'in taafün noktasına yaklaştığı tâlihsiz bir ülke; bu da meselenin "kötü" yanı. Ancak, buna karşılık, Türkiye, aynı zamanda da, henüz kemâl mertebesine vâsıl olmaktan uzak bulunmakla berâber, bu kirliliğin farkedildiği ve git-gide artan tonda dillendirildiği bir ülke; bu da meselenin "iyi" ve ümit verici yanı. Şimdi asıl mesele, bu uyanış sürecinin boğulmasına mâni olmak ve toplumsal olgunluğa erişmesini sağlayacak süreci çalıştırılmaktadır.

Her Tür Siyâsetin Kirliliği

Her tür Siyâset'in kirlilikliliğinin temel sebeplerini üç ana başlık altında cem edebiliriz:

1: Siyâset'in kendi mâhiyetinden ileri gelen sebep: Siyâset, mâhiyeti gereği bir "kirli san'at"tır.

2: Siyâsetçi'den ileri gelen sebep: Her türden siyâsetçi, en iyisi dahi, işbu kirli san'at ile hem-hâl olması hasebiyle, *birşekilde*, hem kirlenir ve hem de kir üretir.

3: Toplum'dan ileri gelen sebep: Siyâset'in, siyâsetçilerin tek başına icrâ ettikleri tek kişilik tiyatro olmaması, kiri üreten kaynaklardan birisinin de Toplum olduğunun en bedîhî burhanlarından birisidir. Kötü Siyâset, kötü bir toplumda icrâ edilen siyâsettir.

Biz bu kısa yazıda, en ziyâde, Siyâset'in kendi mâhiyetinden ileri gelen kirlilik sebepleri üzerinde duracak; hem mekân kifâyetsizliği, hem de ıslah olma kaabiliyetini kaybetmiş bulunması hasebiyle siyâsetçi problemi üzerinde durulmadan üçüncü sebebi, çok muhtasaran ve anahatlarıyla, *Siyâset'in Kirden Arındırılması* bahsi içerisinde ele alacağız.

Uexküll ve "Fonksiyon Çemberleri"

Diğer bilimum canlılardan farklı olarak, Ruh ve Beden, yâni Mânâ ve Madde şeklinde birbirinden mâhiyet ve öz îtibâriyle farklı iki ayrı unsurdan müteşekkîl düal ve antagonistik bir yapıya sâhip olan ve Mânâ yanıyla *metafizik* bir karakter taşıyan İnsan, Madde yanıyla ise *fizik* bir karakter taşır ve bu nokta-i nazardan da, diğer

canlılar ile arasında hiçbir farkı yoktur. Bu sebeple, bütün canlıların tâbî olduğu fiziko-kimyevi ve biyolojik kanunlara aynıyla ve istisnâsız olarak tâbîdir ki bunların en meşhûru da Von Uexküll tarafından "Fonksiyon Çemberleri" şeklinde formüle edilen ve Canlılık'ı tâyin eden üç motivasyon kaynağıdır: Beslenme, Üreme ve Korunma Çemberleri. Bu zâviyeden bakıldıkta, biyolojik olarak bir "hayvan" olan İnsan da, her canlı ve her hayvan gibi, bu çemberlerin katı ve sert kaadilerine hoyun eğmek zarûretindedir.

İkinci olarak da İnsan, izole edilmiş bir atom gibi değildir. Hayvan dünyasında dahi 'hayvânî' tipleri görülen içtimâilik, en yüksek ve gerçek seviyesine İnsan dünyasında ulaşır: İnsan asla yalnız başına "insan" olamaz; insanı "İnsan" yapan şey, Toplum'dur.

İşte, yalnız başına olamayan ve diğer yandan da bütün canlıların tâbî olduğu fonksiyon çemberlerine aynıyla tâbî olan İnsan'ın konumuzla ilgili ve Pierre Bayle'in ifâdesiyle O'nu "bütün sistemlerin hazmetmekte zorlandıkları en sert lokma" hâline getiren bütün karmaşıklığı da bunlardan ortaya çıkmaktadır.

İmdi; Uexküll'ün bu çemberlerinden Üreme, soyun devâmını sağlayan Şehvet'in; Beslenme, hayâtiyeti sağlayan İktisâdiyât'ın ve nihâyet Korunma da insanlar arasındaki bilimum beşerî münâsebetleri tanzîm eden en yüksek beşerî faâliyet alanı olan Siyâset'in kaynağı olmaktadır. Klasik literatürde "Nefs-i Emmâre" şeklinde zikredilen ve bütün beşerî kötülüklerin ve ahlâksızlıkların menşeiini teşkîl eden kaynak, işte, bu üç çemberin İnsan dünyasındaki uzantısının toplamıdır. Ancak, yine bu fonksiyon çemberlerinin, aynı zamanda Hayat'ın kaynağını oluşturduklarına da dikkat edilmelidir; yâni, bu çemberler, adetâ, Şâir'in ifâdesiyle, içinden aynı anda ve yan-yana hem nûr ve irin akan bir nehir hükmündedir.

Kant ve "Toplum-dışı Toplumsallık"

Ferd olarak Ruh ve Beden gibi birbiriyale gayri kaabil-i imtizâc iki ayrı unsûrun terkîbinden müteşekkîl ve bu îtibarla da bir düa-

liteler kompleksi olan İnsan, bir başka nokta- nazardan da yine bir düaliteler kompleksidir. İnsan'ın fıtratındaki bu antagonizma, yukarıda da temas edildiği veçhiyle, onun ancak bir cemiyet içerisinde "insan" olabilmesinden neş'et etmektedir ki, buna göre, İnsan, bir yandan hem kopmaz bir şekilde cemiyete bağlıdır ve hem de cemiyet ile çatışma hâlinindedir. Yâni insan, hem "diğerleri"ne, Cemiyet'e muhtaç, bağlı ve bağımlı olmakta, yalnız olamamakta ve hem de kendi başına alabildiğince yalnız, Diğerleri'nden bağımsız, yalnız kendisi ve kendi menfâatleri için var olma isteği taşımaktadır.

Kant'ın "Toplum-Dışı Toplumsallık" olarak târiflediği bu antagonizma, İnsanlık için en büyük, en ağır, en zorlu problem alanlarından birisi ve hattâ yukarıda zikredilen her üç fonksiyon çemberiyle, ama bilhassa "Korunma" ile de alâkadar olması bakımından da birçok hâllerde birincisi ve Dünya'nın bir cennet olmasına mânî olan en mühim sebeptir diyebiliriz. Toplum-dışı Toplumsallık antagonizmasının bu mühim özelliği, Siyâset'in menşeiini oluşturmaktadır. Siyâset, bir yanıyla Uexküll'ün "Korunma Çemberi"nin insan dünyasındaki bir uzantısıdır; bir yanıyla da bu çemberle ilintili olarak, toplum-dışı toplumsallığın bir sonucu. Kezâ, Devlet'in ve Hukuk'un doğuş kaynaklarından birisi de budur. Diğer ise, aşağıda temas edeceğimiz, maddî/fizikî yanıyla fıtrî olarak Fonksiyon Çemberleri'ne tâbî olan insanın, rûhî/mânevî yanıyla da dış-dünyada ontolojik bir karşılığı bulunmayan ve sâdece "İnsan dünyası"na, Geist'a âit olan Hak ve Adâlet gibi "değerler alanı"dır.

İnsan'da bir yandan fıtratan hayvânî ihtiraslar ve korunma ihtiyâcından ve içtimâilikten neş'et eden bir toplum-dışı toplumsallık ve diğer yandan da buna taban-tabana zıt olarak, bir "hak" ve "adâlet" duygusu ve temâyülü bulunmaktadır. Bir düaliteler kompleksi olan ve Carrell'in "meçhûl" olarak adlandırdığı İnsan'da "diğergâmlık" bulunduğu gibi "hodgâmlık" da bulunur: İnsan, bir yandan ontolojik ve epistemolojik olarak bütün varlığın merkezine kendisini, Ben'i kor; bu normal ve tabîdir. Fakat aynı insan değerler ve menfâatler dünyasının merkezine de

kendisini koyma eğilimi taşır. Ve kezâlik insan- da bir yandan *birlikte olma ihtiyâcı* ve temâyülü vardır ve bir de buna karşılık olarak *sınırsız hürriyet* eğilimi.

İmdi: İktisat'taki Gossen Kaanunları'nda zikredilen hususlara benzer olarak, kendi kendisini motive eden ve fakat birbiriyle yolları kesişen bütün bu arzu, istek, ihtiyaç, eğilim, tutum ve davranışlar kompleksinin tümünün birden aynı nisbette karşılanması, Eşya'nın tabiatı muktezâsınca, mümkün değildir. Meselâ, her insanda fıtratan mevcut olan kazanma, sâhiplenme gibi eğilimler, şâyet bir limit konmayacak olursa herşeyi kendinde toplamaya kadar varabilir; bu ise toplumsallığa aykırıdır; ama beri yandan bu gibi şeyler de ancak bir toplum içerisinde, toplumsal hayatta karşılanabilecektir. Ama beri yandan, her insanda, sevgi, fedâkarlık, feragat gibi tam aksi istikaamette zorlayıcı kuvvetler yaratan motivasyon kaynakları da vardır. İşte, Siyaset, bütün bu karmaşık motivasyon kaynaklarının ürettiği en komplike bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

İnsan'ın fıtratındaki menfâatperestlik ve hodgâmlık, kısacası İhtiras, aynı zamanda insanlığın motorudur; nasıl ki bir yandan en büyük ahlâksızlıkların kaynağı olan, Üreme Çemberi'nin muharrik kuvveti Şehvet diğer yandan neslin temâdiyeti için de an-şart ise ve onsuz insanlık biterse, bilumum Hayvânî Fonksiyon Çemberleri'nin insan dünyasındaki yansımalarının mecmû-u yekûnu olarak nitelendirilebilecek olan İhtiras olmadan da insanlık biter; İhtiras, insanlığın terakkî ve tekâmülünün en başat güç kaynaklarındandır. Birbiriyle mütenâkız bu muharrik kuvvet kaynakları, Gündüz'den Gece, Ölü'den Diri çıkarak Allah'ın varlık nizâmına koyduğu bir diyalektiktir de aynı zamanda.

Toplum-dışı toplumsallık teriminin mücidi olan Kant, ihtirassız bir cemiyetin bu en büyük motordan mahrum olmasının nelere yol açacağını, "Dünya Yurttaşlığı (Kozmopolitanizm) Amacına Yönelik Genel Bir Tarih Düşüncesi" isimli meşhur makalesinde şu şekilde açıklamaktadır [I. Kant., *Dünya Yurttaşlığı Amacına Yönelik Genel Bir Tarih Düşüncesi.*, Dördüncü

Önerme., Çeviren: Uluğ Nutku., Yazko — Felsefe Yazıları., 4.Kitap., İstanbul, 1982, s.117-129; Idea for a Universal History with Cosmopolitan Intent., Fourth Principle., Trns. by. Carl J. Friedrich., The Philosophy of Kant - Immanuel Kant's Moral and Political Writings., The Modern Library., s.116-131]

“Yeteneklerin gelişmesini gerçekleştirmek için doğanın kullandığı araç toplumdaki antagonizmdir; öyle ki, sonunda bu antagonizm yasaya uygun bir düzenin sebebi olur. Burada antagonizm ile, insanların toplumdışı toplumsallığını, yani bir toplum olma eğilimlerini, ama bu eğilimin de toplumu hep parçalamayı tehdit eden sürekli bir dirençle bağlantısını anlıyorum. Bu yeteneğin kökünü insan doğasında bulduğu apaçıktır. İnsanda toplumlaşma eğilimi vardır, çünkü toplumsal durumda kendisinin insan olduğunu, yani doğal yeteneklerini geliştirebileceğini daha çok hisseder. Ama onda birey olarak yaşamak, kendisini başkalarından ayrı tutmak için de güçlü bir eğilim vardır; çünkü o kendisinde toplumdışı bir özellik, her şeyi kendi düşüncelerine göre yönlendirme isteği bulur. Bu yüzden insan her yönden direnç bekler, tıpkı kendisinin de başkalarına direnç gösterme eğiliminde olduğunu bilmesi gibi. İşte bu direnç insanın bütün gücünü uyandırır ve tembellik eğilimini aşmasını sağlar. Şeref, güçlülük ve mülkiyet isteği de eklenince bu direnç, insanı tahammül edemediği ama vazgeçemediği diğer insanlar arasında bir mevki elde etmeye yönelir. O zaman barbarlıktan insanın asıl toplumsal değerini oluşturan kültüre doğru ilk gerçek adımlar atılmış olur. Artık insanın bütün becerileri yavaş yavaş gelişmekte, beğenisi biçimlenmekte ve ahlaki ayrımlar yapan ilkel-doğal yeteneğini zamanla belli pratik ilkelere dönüştürebilecek bir düşünce tarzının yerleşmesine doğru sürekli aydınlanma sayesinde bir başlangıç yapılmaktadır. Patolojik biçimde zorlanmış olan toplumsal birlik böylece ahlaki bir bütünselliğe dönüşür. İnsanda, bencil çabalarını ilerlettikçe kaçınamazcasına karşılaştığı dirence sebep olan (kendi başlarına alındıklarında hiç de takdire layık olmayan) bu toplumdışı nitelikler olmasaydı, o tam uyumlu, yetinen, karşılıklı sevgiye dayanan bir Arkadyalı çoban hayatı

sürdürürdü. Ama o zaman bütün beceriler sonsuza dek çekirdek halinde gizli kalırdı; ve güttükleri koyunlar kadar uysal olan insanlar, hayatlarını, sahibi oldukları hayvanların hayatından daha değerli kılamazlardı. Uğrunda yaratıldıkları amaç, akıl sahibi olmaları, doldurulmamış bir boşluk olarak kalırdı. Bu yüzden insan doğaya, kendisinde, bir uyumsuzluk, kıskanç ve boşuna da olsa rekabet ve mülkiyet isteği, hatta iktidar sahibi olmaya eğilimli doymak bilmeyen arzular yarattığı için şükran duymalı. Bu arzular olmasaydı insandaki bütün üstün doğal yetenekler sonsuza dek gelişmemiş olarak uyuklardı. İnsan uyum ister, ama insan türü için neyin daha iyi olduğunu bilen doğa uyumsuzluk ister. İnsan rahat ve hoşnut yaşamak ister, ama doğa onun başıboşluktan, eylemsiz yetinme durumundan çıkmasını, çalışmaya ve zorluklara atılmasını ve yine kendi kıvrak zekâsıyla çalışmaktan ve zorluklardan kurtulma yolları bulmasını ister. Bunu olanaklı kılan doğal itilimler, bunca kötülöklere sebep olan toplumdışı kalmanın ve sürekli direncin kaynakları, aynı zamanda insanı, gücünü yeniden toparlamaya, doğal yeteneklerini daha da geliştirmeye teşvik eder. Bu itilimler, yaradanın görkemli işine karışan ve kıskançlıkla onu bozan kötü bir ruhun elini değil, bilge yaradanın düzenini gösteriyorlar.”

Aynı eserinde, İnsan'ın bu karmaşıklığını, O'nun yapısındaki bir bozukluğa, yani bir strüktürel probleme bağlayan Kant, bu bozukluğu, Hristiyan teolojisindeki “İnsanın Düşüşü” idesinin çok bâriz bir te'sirini taşıyan “eğri odun” metaforu ile açıklamakta ve “*İnsanın yapılmış olduğu bu eğri odundan dümdüz çıkacak hiçbir şey yontulamaz*” hükmüne varmaktadır.

Filhakîka, İnsan'ın ihtirastan arındığı bir dünyada Siyâset'in de mevcut olmayacağı bedîhîdir; lâkin, bu, bilinen hiç bir şekliyle “İnsanlık” kavramı altına konamayacak olan ve Kant'ın “Arkadyalı çoban” metaforunu dahi aşan bir ütopyadan başkası olamaz: İhtirassız insanlardan oluşmuş, mutlu, uysal, kavgasız, ama hep yaratıldığı gibi basit, ne ise o kalan, hiç gelişmeyen ve gelişme imkânı da bulunmayan bir cemiyet ve insanlık! Ne hayâl! İnsan'ı İnsan yapan

“şey”lerin en başta geleni kuşkusuz Nefs’ın ve Nefs ise —bu kontekste— İhtiras demektir. Her ne kadar “ihtiras” kelimesinde püriten bir ahlâk açısından rahatsızlık verici bir kıskırtıcılık gizli ise de, bir şeyi talep etmek ancak, az ya da çok, mutlaka “ihtiras” ile kaabildir; beri yandan, birşey istememek de insanlığa mugayirdir. İnsan, mutlaka ve mutlaka “birşeyler” talep eden bir varlıktır, ancak ölümler birşeyler talep etmez. İnsan, yemek-içmek ister, buna mecburdur; bu, Uexküll’ün “beslenme çemberi”dir ve Hayat ancak teğaddî eylemek ile kaabildir; binâenaleyh, her kişi bu çembere tâbîdir; günah-tan korunan peygamberler dahi: Kurân’ın, *peygamberlerin yemek yemez birer cesed olarak yaratılmadığına* vurgu yapmasına dikkat edilmelidir [Enbiyâ: XI/8]. Beri yandan Hayat, nesil devam ettirmek ile kaabildir, bu da bir ihtirastır ve itici motoru “şehvet” olup bu da Uexküll’ün “üreme çemberi”dir. İhtiras’ın insanlık için önemini burada da görebiliriz: Çok kereler isminin telâffuzu dahi edebe mugayir addedilen bu gayri müeddeb ihtiras kaynağının kuruması hâlinde İnsanlık biter: Hayat’ın temâdiyeti cîma ile mümkündür ki buna “Hayat’ın Diyalektiği” dahi diyebiliriz: Ölü’den diri, geceden gündüz çıkaran Tanrı Teâlâ, nasıl ki çamur’dan insan neslini yaratmışsa, şehvet eyleminden ve onun neticesi olan meni’den de fert-insanları yaratmakta, yâni, ‘mülevves olan’ı ‘ulvî olan’a inkılab ettirmektedir.

İmdi; bu ihtiras kaynakları, şeref, itibar v.b. gibi diğer ihtiras kaynakları ile birlikte mütâlele edildiğinde, bütün bunlara bir de en büyük ihtiras kaynağı olan kendi varlığını ve âilesini, evlâd ü ıyâlîni, dinini, inancını, hürriyetini, topraklarını, servet ve zenginliklerini koruma ve genişletme, hattâ başkalarının zararına olabilecek şekilde bütün bu mâlik olduklarının hudutlarını genişletme ve yayılma, tahakküm, otorite de eklenince Uexküll’ün “korunma çemberi”nin İnsan dünyasındaki tam karşılığına ulaşılmaktadır ki bu da “Siyâset” olmaktadır.

Fakat bu noktada, toplum-dışı toplumsallığa

ve insanın yaratılmış olduğu “eğri odun” a zıt olarak, yine aynı insanda fitratan mevcut bulunan ve eğriyi düzeltmeye muktedir başka bir has-saya da kısaca temas etmeliyiz: Vicdan. Sokrates’in “Daimenon” dediği Vicdan, bize, tıpkı bir mîknatısın hep kutbu göstermesi gibi Doğru’yu gösterir.

İşte, İnsan dünyasına, Hak, Hukuk, Adâlet’i getiren ve Devlet’i besleyen ikinci kaynak da budur.

Bütün bu birbiriyle çelişkin ve çatışkin olan arzu, istek, eğilimlerin tamamından Siyâset çıkar ve yine bütün bunların asgari müştereklerde buluşmalarını sağlamak, insanların hem menfaatlerini elde etmelerini te’min etmek ve hem de birbirlerinin hudutlarına tecâvüz etmelerine mânî olmak, mücerret bir kavram olan ve dış-dünyada karşılığı bulunmayan Adâlet’i İnsan dünyasında müşahhas bir hâle getirmek tek-tek şahısların irâdeleri dışında olan ve müeyyide uygulama gücüne sâhip bulunan bir mevkîc, bir mercie ihtiyaç da çıkar ki bu merci, bu güç de Devlet’tir.

Fakat, beri yandan Devlet, en büyük güçtür; bu da Devlet’i, Antikite’de Trakhymakhos’un veya modern zamanlarda Marks’ın ileri sürdüğü gibi mutlak sûrette bir tahakküm aracına dönüştürmese dahi, kontrol edil(e)mediği takdirde bu hâle tahavvülüne hiçbir mâni’in kalamayacağı bir mevkîc getirir. Şu hâlde, bu en büyük gücü elinde tutanlar, potansiyel olarak, her zaman ve her zemînde, Siyâset’in en uç noktalara kadar kirlitebilme kudret ve imkânına da sâhip olacaklardır. O hâlde, Devlet —yâni Devlet gücü elinde tutanlar— kendi dışından bir irâde ile kontrol altında tutulmalı ve irâdeleri sınırlandırılmalıdır. Bu merciin “hâriçten” olması bir zarûrettir; zira, en eski zamanlardan beri bilinen temel bir prensiptir ki, hiçbir güç kendi irâdesiyle kendi kudretine sınır tâyin etmez. Bu hâricî güç ise, Toplum’dan başkası değildir.

Siyâsî İyi ve Siyasetin Kir’den Arındırılması: İyi Toplum, İyi Siyâset

Siyâset’in, tabiatı muktezâsınca, Temiz’e değil de Kir’e mütemâyil bir var-oluş alanı olma-

sı, bütün insanlık tarihi boyunca bu kirin nasıl temizlenebileceği —daha doğrusu, nasıl azaltılabileceği— konusunda çok yoğun mesâîlerin sarfedilmesine sebebiyet vermiştir. Siyâset'in temizlenmesi ve “Temiz Siyâset” —veya, “az kirli siyâset”— olarak da tanımlanabilecek olan “**Siyâsî İyi**” idealinin elde edilebilmesi konusundaki bu mesâîleri de kısaca, **yukarıdan-aşağıya ve aşağıdan-yukarıya** şeklinde olmak üzere iki ana başlık hâlinde dercedebiliriz.

“**Siyâsî İyi**”nin yukarıdan-aşağıya elde edilmesi anlayışı, **İyi Siyâsetçi / Yönetici** aramaya ve aşağıdan-yukarıya elde edilmesi anlayışı da **İyi Toplum** aramaya yöneliktir.

Bunlardan birincisi, bu fikrin en büyük mîmârı olan Platon'dan beri, fazîlet ve hikmet sâhibi İdeal Yöneticiler'in mutlak iktidârını öngörmektedir. “**Siyâsî İyi**” idealinin, ancak bu “**İdeal-Bilge Yöneticiler**” eliyle tesis edilebileceğine inanan bu görüş, aynı zamanda bir Seçkinler İktidârı (Elitokrazi) da öngörmekte ve hattâ yerine göre, bunun despotik bir karaktere bürünmesini dahi müdâfaa edebilmektedir ki bu fikrin en mümtaz örneklerinden birisi, Aydınlanma'nın bir mahsûlü olan ve kendisini ilk defa Fransız İhtilâli ile açığa vuran ve daha sonra umûmen bütün “Aydınlanmış Elitlerin Despotizmi”ni ifâde eden ve ayrıca, “**Cumhuriyetçilik**” idealine de çok mühim bir nisbette te'sir etmiş bulunan “**Jakobenizm**”dir.

İkincisi ise, Siyâsî İyi'yi aşağıdan-yukarıya yönelik olarak te'sis etmeye teveccüh ettiği için “yukarıdakiler”e değil, “aşağıdakiler”e, yâni, “yönetenler”e değil “yönetilenler”e, bizzat Toplum'a yaslanmak durumunda kalmaktadır ki o da, kısaca, Elitokrazi'ye zıt olarak “**Demokrasi**”dir.

Her iki metod ve felsefe arasındaki en büyük farklardan birisi de, birincisinin nisbeten daha kolay, daha sâde, daha az karmaşık ve daha basit bir siyâsî proje olmasına mukabil, ikincisinin çok zor, çok zahmetli, çok komplike olmasıdır. Zira, **Siyâsî İyi**'nin aşağıdan-yukarıya müteveccihen, bizzat Toplum tarafından te'sis edilmesi ve yaşatılması fikri, kaçınılmaz olarak, “**iyi bir toplum**”

şartını da berâberinde getirmektedir. Birincisinde meselenin halli çok basit ve sâde görünmektedir: Siyâsî İyi'nin te'sis ve temâdiyeti için çok fazla kişinin “iyi” olması şartı yoktur; “iyi bir hükümdar” ve “iyi bir kadro” bu iş için yeterlidir. Halbuki ikincisinde proje, “iyi bir toplum” şartı öngördüğü için çok kişinin iyi olması gerekmektedir; onun asıl zorluğu da buradadır. Şu hâle göre, Siyâsî İyi'nin sağlanabilmesi husûsunda Elitokrazi'nin “**İdeal-Bilge Yöneticiler**” tezine karşı, Demokrasi, “**İdeal Toplum**” öngörmekte; Toplum'un elini taşın altına sokmasını emretmektedir.

İşte, Türkiye'deki ve benzeri ülkelerdeki siyâsî problemin, Kirli Siyâset'in aslî kaynaklarının en mühimlerinden birisini burada, bizzat Toplum'da aramalıyız.

Şimdi artık son fasıl olarak bu konuya geçebiliriz.

Türkiye'de Siyâsî Kirlilik ve Toplum'un Taksîri

İmdi; mâdem ki Siyâset, İnsan'a âit kusur ve zaafıların bir netîcesi ve muhassalası olarak, safra kesesinin safra üretmesi gibi kötülüğü ve kirliliği başka bir yerden almakta olmayıp bizzat kendisi üretmekte, bizzat kendisinden almakta ve hattâ kendisi birçok diğer kötülüklerin, mel'ânet ve habâsetin menşei ve menbâi, yâni kötülüğün Ay'ı değil de Güneş'i olmak mevkiinde bulunmaktadır, o hâldce, buradan şu netîceye varmak kaçınılmaz olacaktır:

1: Mutlak mânâda “temiz bir siyâset” yerine, kirliliğine tahammül edilebilir bir siyâsete yönelmek; yâni, “**Siyâsî İyi**” kavramını, ütöpik bir bağlamda değil de realist bir bağlamda tanımlayabilmek ve hedefi ona göre tâyin ve tesbît etmek, ütopyalarla zaman kaybetmek yerine gerçeğe yönelmek; bir diğer ifâde ile, “**Ütöpik Siyâsî İyi**” yerine, kirliliğine tahammül edilebilir, kirliliği mâkul ve tolere edilebilir bir hudutta tutulabilen bir “**Real Siyâsî İyi**”ye nasıl ulaşılabileceğinin üzerinde düşünmek lâzım gelmektedir. Bunun aksi, Makyavel'in dikkat çektiği felâketli sonuç olur: Ulaşılmaması mümkün olma-

yacak “romantik-sâfi iyi”nin peşinde koşanlar mümkün olan “real-mâkul iyi”yi de kaçırmaları ki bu da tahaffuzdan ziyâde inkıraz demektir.

2: Fakat beri yandan, Siyâset, mütâd şekliyle ve yanlış olarak “yönetenler ve yönetilenler” diye adeta birbirinden radikal bir kopuklukla formüle edilen izole bir cemiyette sahnelenen tek kişilik bir tiyatro değildir; sahneye çıksın ya da çıkmasın, bir cemiyet içerisinde yaşayan herkes, doğrudan ya da dolaylı da olsa, Siyâset’in aktörüdür: İyi aktör veya kötü aktör; ama muhakkak ve mutlaka aktör! Bu itibarla, Siyâset felsefesinde bilinen ifâdesiyle, en kötü siyâset, “siyâset yapmamak”tır.

Şu hâle göre, bütün toplumun birlikte icrâ ettikleri bir san’at olmakla, Siyâset’in kirliliğinde bizzat ve bizâtihi Toplum’un doğrudan da olsa dolaylı da olsa, büyük ve hattâ birçok bakımdan da en büyük katkı sağladığını, hiçbir komplekse kapılmaksızın kabul etmek gerekli olmaktadır.

Yâni, Kötü Siyâset, ancak kötü bir toplumda icrâ edilen bir siyâsettir! Ağır ve tahammülü, sindirilmesi zor; ama hakikat bundan ibâret!

* * *

İmdi: Türkiye’de Siyâset kirlidir ve Siyâset ile Toplum arasındaki ortak noktalar git-gide azalmakta, hattâ kopma noktasına gelmektedir; kezâ, Türk Toplumunu ile Devlet arasındaki ortak değerler git-gide zayıflamaktadır; Siyâset, Toplum’a rağmen yürütülmektedir.

Bir de, bütün bunlara paralel olarak, Siyâset’in kirliliğinin had safhaya varması, temiz ve kaliteli insanları aktif siyâset’ten uzak tutmaktadır; öyle ki, günümüz Türkiyesinde, Siyâset, ezici ekseriyetle, mknatısın demir tozlarını çekmesi gibi, toplum içerisindeki en kalitesiz insanları çekmektedir; bir miktar ihtiyat payı ile, bu ülkenin en kalitesiz insanların kitle hâlinde nerede bulunduğunu merak edenlerin, başka hiçbir yere değil sahne-i siyâsete bakmalarının tatmîn edici bir cevap olacağını söylemek mümkündür...

... vesâire, vesâire, vesâire. Bütün bunlar artık kahvehâne sohbetlerinde dahi konuşulan

mâlûmât-ı âdiye sınıfına inmiş bulunmakta. Fakat hemen-hemen hiç konuşulmayan, hiç dile getirilmeyen başka bir husus daha var.

İmdi: Ülkemizdeki Siyâset kalitesiz ve kötüdür; bu kalitesizlik ve kötülük, veya nâm-ı diğer “kirlilik”, sâdece Siyâset’in mâhiyetinden ve hattâ siyâsetçinin kalitesizliğinden gelmekte değildir; bu kalitesizlik ve kötülük, birinci sebepten neş’et eden kötülüğün minimize ve ikincisinden neş’et eden kötülüğün de izâle edilmesine mânî olan ve hem-bu sebeple ve hem de diğer başka sebeplerle kirliliğe ve kötü siyâset menşei olan “**toplum kalitesizliği ve kötülüğü**”dür. Yâni, açıkçası; **Türkiye’deki siyâsetin kötülüğü asıl olarak, toplumumuzun kalitesizliğinin ve kötülüğünün bir neticesidir.**

Evet: Toplumumuz, bilerek veya bilmeyerek, ama ekseriyetle aydınlanmamış ve olgunlaşmamış olmanın hâsıl ettiği bir netice olmak üzere, bu kirliliğe ve kötü siyâsete muhtelif şekillerde iştirâk etmekte ve hattâ bu kirliliğe doğrudan ya da dolaylı üretmekte, beslemekte, veya temizlemeye yeterince katkıda bulunmamak /veya bulunamamak/ sûretiyle de bilvesile kirlenme sürecinin ilerlemesine katkıda bulunmaktadır. Bütün bunlar da, bizzat **kendi toplumumuzun kötülüğünün ve kalitesizliğinin** bir eserinden başka birşey olarak kabul edilmemelidir.

İmdi, burada, en fazla can sıkıcı bulunacağına ve hemen itiraz ile karşılanacağına emîn olduğum işbu “**kötülük**” ve “**yetmezlik**” kavramlarını bir nebze tavsîh etmeliyiz.

Burada kullanmış olduğumuz şekliyle “kötü” ve “yetersiz” terimleri konvansiyonel umûmî ahlâkî bağlamda değil siyasî bağlamda olup, “siyâseten iyi ve yeterli” olanın zıddı ve muhâlifî mânâsındadır. Siyâseten İyi ve Yeterli Toplum ise, Siyâsî İyi’yi kendi irâdesiyle te’min edebilen toplumdur. Bir toplumun Siyâsî İyi’yi kendi irâdesiyle te’min edebilmesi, yâni Siyâseten İyi bir toplum olabilmesi son derece karmaşık bir sürecin mümkün olan en yüksek bir verimlilik ve başarı ile tahakkuk ettirilmesi ki bu da, tekâmül ve terakkî seyrinde ulaşılmış olan muayyen bir olgunluk, rüşd, bulûğ, kemâl, yetişkinlik

seviyesi demektir ve dahi tüm bunların tazamun ettiği mânâlar ise şu şekilde dercedilebilir: Çağımızı kavrayabilmiş; dünyayı ve kendi ülkesini okuyabilen, reşîd ve kâmil, yetişkin, umûmî mânâda bilgiye, dar ve hususî mânâda da bilime, bilimsel bilgiye değer veren, onu hem üreten ve hem de ciddî biçimde tüketen; iç-özgürlük sâhibi; haklar ve hürriyetler bilincine varmış; iş ve meslek ahlâkına sâhip; iyi eğitilmiş; demokrat; “kendisini” ve kendi değerini ve önemini dahi bunlara ilâveten “diğerlerini” ve diğerlerinin de değer ve önemini keşfetmiş; sivil; hiçbir tür ve çeşitten otoriteye boyun eğmeyen; hele aklını ve irâdesini kıskançlıkla koruyan ve sâdece kendi akli ve irâdesiyle isâbetli kararlar verebilse; Devlet elinden mümkün-merite az beslenen bir cemiyet, tek kelime “aydınlanmış ve bulûğa ermiş bir cemiyet” demektir.

Türkiye’de kötü ve kirli siyâsetin, sâdece bu günlük değil, her zaman için geçerli olan aslî ve kökten sebebini burada aramak gerektir: Türk cemiyeti henüz, “aydınlanmış bulûğa ermiş bir cemiyet” değildir; o sebeple “temiz (yâni az kirli) siyâset”, ancak ârizî hâllerde ortaya çıkan bir “muvakkat hâl rejimi” olmakta olup, “sürekli hâl rejimi” ise “kirli siyâset”tir. Bu hâliyle bu toplum bu kire mahkûmdur; çünkü henüz kirde kendi taksîrâtını anlayabilmiş değildir; bütün suçu erbâb-ı siyâsete atfetmekte ve kurtuluşu kendi ellerinde ve kendi irâdesinde değil, “aşkın otoriterler”de aramaktadır; ve dahi yine suçludur, zira, Devlet’e yakın olanın hürriyete uzak olacağını henüz tam mânâsıyla fehm edebilmiş değildir ve hattâ Devlet’e durmadan daha da yaklaşmak için aradaki sınırları zorlamakta, bu sûretle de gerçek anlamda “vatandaş” olmak yerine “Kerîm Devlet”in kudretli kanatları altında yaşayan devlet civcivi, “devlet kulu” olmayı tercih etmekte, Devlet cihazını kendi eliyle bir Leviathan, bir Yer-Yüzü İlâhî hâline getirmektedir.

Herkesin Devlet’in kasasına bir anahtar uydurmak için kırk çeşit yol denediği, Devlet’in takriben dokuz milyon insana maaş verdiği, esnafının, çiftçisinin ve hattâ sanâyecisinin dahi devlet memuru olmak için can attığı bir ülkede henüz hürriyet ve bulûğ için daha çok büyük mesâîler sardedilmesi gerekecektir.

Toplumumuz, hemen-hemen herşeyi Devlet’ten istemektedir, ve fakat herşeyi vermeye muktedir olanın herşeyi almaya da muktedir olacağını aklına getirmemektedir.

Türkiye’de Siyaset kirli olmaya mahkûmdur; zira, Temiz Siyâset, ancak aydınlanmış ve bâliğ cemiyetlerde söz konusu olabilir; bunun aksi bir cemiyette ise Temizlik, ancak uluvvü cenâb ve müteâl şahsiyetlerin insaf ve merhametine kalmıştır. Bu “super humanus”lara güvenmenin hiç bir te’minâtı olmadığı gibi bâhusus artık köklerine kıran girmiş olmakla o vâdîden sümme hayr beklemek câiz olamaz; şu hâlde, günümüzün siyâsetçisinin dürüst ve temiz olması için hiçbir sebep bulunmakta değildir.

Ne var ki, en başta da ifâde ettiğimiz gibi, her şeye rağmen, Siyâset’in kirliliğinin farkedilmesi ve dillendirilmesi dahi büyük ve mühim bir merhale sayılmalıdır; bunu henüz zayıf da olsa, toplumsal uyanış ve aydınlanmanın bir işâreti olarak ciddîye almamak büyük bir hatâ olacaktır.

Bu noktada —“entellekualist elitizm” ile karıştırılmamasına dikkat çekerek— Millî İntelijansiya’ya büyük bir tarih görev düştüğünü düşündüğümü de söylemeliyim; ancak burada da bir paradoksu dile getirmeme izin verilmelidir: Acaba bu cemiyet millî bir intelijansiya’yı yaratabilecek bir kudret ve velûdiyete sâhip mi? Cemiyet, cemiyetimiz, yâni Biz: Entellektüel’i de, Siyâseti’i, Siyâsetçi’yi de üreten, üretmesi gereken Biz; Biz acaba ne kadar yeterli, iyi ve değerliyiz?□